

JUSTITSMINISTERIET

Civilafdelingen

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K

Dato: 8. december 2016
Kontor: Procesretskontoret
Sagsbeh: Emil Wetendorff Nørgaard
Sagsnr.: 2016-0030-5003
Dok.: 2132569

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 83 (Alm. del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 11. november 2016. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Lisbeth Bech Poulsen (SF).

Søren Pape Poulsen

/

Lars Solskov Lind

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

T +45 7226 8400
F +45 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 83 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg:

”Vil ministeren redegøre for, hvilken dækningsgrad, i form af den andel af befolkningen der kan få fri proces, herunder for henholdsvis par og enlige, ministeren mener er rimelig, og hvorvidt de nuværende indtægtsgrænser sikrer denne dækningsgrad?”

Svar:

1. Som Retsplejerådet har anført i sin betænkning nr. 1436/2004 om reform af den civile retspleje III (adgang til domstolene), er det en vanskelig afvejning at fastsætte rimelige og retfærdige regler om adgangen til fri proces.

På den ene side er formålet med fri proces at opnå en højere grad af reel lighed i de muligheder, som personer med forskellige økonomiske forhold har for at føre retssag. På den anden side kan for vid en adgang til fri proces medføre, at der anlægges og behandles sager ved domstolene, som ikke ville være blevet rejst, hvis ikke staten afholdt omkostningerne derved. Sidstnævnte kan være til skade for både andre borgere og domstolene.

Ved udformningen af reglerne om fri proces indgår en række elementer, som *tilsammen* regulerer adgangen til fri proces. Indtægtsgrænserne udgør ét af disse elementer sammen med bl.a. de øvrige økonomiske betingelser, herunder betingelsen om, at en ansøger ikke må have en retshjælpsforsikring, de materielle betingelser, virkningen af fri proces og regler om tilbagebetaling af modtaget fri proces.

2. Reglerne om fri proces findes i retsplejelovens kapitel 31 (§§ 325-336).

De økonomiske betingelser for fri proces og den nærmere regulering heraf fremgår af retsplejelovens §§ 325 og 326, der suppleres af § 1 i bekendtgørelse nr. 1435 af 1. december 2015 om fri proces.

Adgangen til fri proces er i medfør af retsplejelovens § 325, stk. 1, først og fremmest betinget af, at ansøgeren ikke har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker omkostningerne ved sagen. Det betyder, at personer, der har en retshjælpsforsikring, som udgangspunkt skal have dækket omkostningerne ved sagen af deres forsikring.

Retshjælpsdækning optræder som en sædvanlig del af indboforsikringer, ligesom der sædvanligvis er retshjælpsdækning på husforsikringer, bilforsikringer og bådforsikringer. Brancheorganisationen Forsikring og Pension skønner, at ca. 93 pct. af befolkningen i 2014 var dækket af en indboforsikring, hvilket var en stigning på ca. 3 procentpoint i forhold til 2010.

De fleste retshjælpsforsikringer har et dækningsmaksimum på ca. 175.000 kr. Hvis det allerede på tidspunktet for ansøgningen om fri proces er åbenbart, at sagens omkostninger vil overskride retshjælpsforsikringens dækningsmaksimum, kan der meddeles fri proces efter reglerne i retsplejelovens § 329, hvis overskridelsen er rimeligt begrundet i sagens karakter eller sagens omstændigheder i øvrigt.

Hvis en ansøger har fået afslag på fri proces efter § 329 med henvisning til, at det ikke er åbenbart, at sagens omkostninger vil overstige forsikringens maksimum, og omkostningerne på et senere tidspunkt under sagen viser sig ikke at ville kunne holdes inden for forsikringens dækningsmaksimum, kan ansøgeren anmode om at få sagen genoptaget med henblik på en fornyet vurdering.

Står det derimod først efter hovedforhandlingen klart, at retshjælpsforsikringens dækningsmaksimum er overskredet, kan der gives omkostningsgodtgørelse efter retsplejelovens § 336 for den del af sagens omkostninger, der overstiger forsikringens maksimum. Det kræver, at sagens karakter eller omstændighederne i øvrigt kan begrunde, at omkostningerne ikke har kunnet afholdes inden for forsikringens maksimum.

3. Hvis en person ikke har en retshjælpsforsikring eller anden forsikring, der dækker omkostningerne ved sagen, kan der meddeles fri proces, hvis ansøgeren opfylder betingelserne for fri proces.

Som anført fremgår indtægtsgrænserne for fri proces og den nærmere regulering heraf af retsplejelovens §§ 325 og 326, der suppleres af § 1 i bekendtgørelse nr. 1435 af 1. december 2015 om fri proces.

Det fremgår af § 1, stk. 3, i bekendtgørelsen, at fri proces efter retsplejelovens §§ 327 og 328 kan meddeles, hvis ansøgerens indtægtsgrundlag er 308.000 kr. eller mindre. Hvis ansøgeren lever i et samlivsforhold, kan fri proces meddeles, hvis summen af parrets indtægtsgrundlag er 391.000 kr. eller mindre. Det fremgår herudover af § 1, stk. 4, at beløbene i stk. 3 forhøjes med 53.000 kr. for hvert barn, herunder stedbørn og plejebørn, under

18 år, som enten bor hos ansøgeren eller i overvejende grad forsørges af denne.

De materielle betingelser for fri proces fremgår i øvrigt af retsplejelovens §§ 327 og 328.

Der er herudover mulighed for at give fri proces, selv om de økonomiske betingelser ikke er opfyldt. Der kan således efter retsplejelovens § 329 meddeles fri proces, hvis ansøgeren ikke opfylder de økonomiske betingelser i § 325. Det er en betingelse herfor, at ansøgeren skønnes at have et ganske særligt behov for bistand, eller at sagens omkostninger skønnes at blive ekstraordinært store. I givet fald foretages en sædvanlig vurdering af de øvrige betingelser for fri proces, herunder om ansøgeren har rimelig grund til at føre proces, jf. § 328.

4. Justitsministeriet har til brug for besvarelsen indhentet oplysninger fra Danmarks Statistik om antallet af enlige og par, der ikke overskrider indtægtsgrænserne for fri proces.

Justitsministeriet har endvidere anmodet Danmarks Statistik om oplysninger om dækningsgraden for fri proces for enlige og par, samt for enlige og par tilsammen. Ved dækningsgraden forstås den procentvise andel af den pågældende befolkningsgruppe, der opfylder de økonomiske betingelser for at kunne få fri proces.

Danmarks Statistik har i den forbindelse oplyst følgende til Justitsministeriet:

Fri proces for enlige¹				
År²	I/O³	Ja	Nej	Dækningsgrad (blandt enlige)
2009	8.857	1.241.449	411.753	75,09 pct.

¹ Hjemmeboende unge mellem 18 og 25 år er opgjort som en særskilt familie, frem for som en del af den familie, hvor de bor.

² Danmarks Statistik har taget udgangspunkt i befolkningen pr. den 30. juni i året.

³ Enlige, hvor der ikke foreligger oplysninger om indkomstforhold. Danmarks Statistik angiver, at det primært formodes at være personer eller familier, som er indvandret i perioden mellem skatteårets slutning og den 30. juni.

2010	8.932	1.300.715	376.245	77,56 pct.
2011	9.931	1.132.903	374.823	75,12 pct.
2012	9.952	1.367.353	361.987	79,07 pct.
2013	11.096	1.391.457	366.515	79,15 pct.
2014	13.157	1.419.943	370.118	79,32 pct.
2015	17.025	1.438.889	377.049	79,24 pct.

Fri proces for par⁴				
År⁵	I/O⁶	Ja	Nej	Dækningsgrad (blandt par)
2009	767	331.323	997.501	24,93 pct.
2010	709	363.231	967.155	27,30 pct.
2011	790	363.862	968.832	27,30 pct.
2012	841	377.417	955.981	28,31 pct.
2013	891	376.286	959.159	28,18 pct.
2014	1.121	378.602	960.153	28,28 pct.
2015	1.408	380.932	965.142	28,30 pct.

Fri proces for enlige og par⁷				
År⁸	Antal enlige og	Antal enlige	Antal par med	Samlet dæk- ningsgrad for

⁴ Se note 1 ovenfor.

⁵ Se note 2 ovenfor.

⁶ Par, hvor der ikke foreligger oplysninger om indkomstforhold. Danmarks Statistik angiver, at det primært formodes at være personer eller familier, som er indvandret i perioden mellem skatteårets slutning og den 30. juni.

⁷ Se note 1 ovenfor.

⁸ Se note 2 ovenfor.

	par i alt	med dækning	dækning	enlige og par
2009	2.800.834	1.241.449	331.323	49,86 pct.
2010	2.818.671	1.300.715	363.231	52,45 pct.
2011	2.836.867	1.132.903	363.862	52,73 pct.
2012	2.858.673	1.367.353	377.417	53,98 pct.
2013	2.880.442	1.391.457	376.286	54,05 pct.
2014	2.908.427	1.419.943	378.602	54,33 pct.
2015	2.936.441	1.438.889	380.932	54,36 pct.

4. Det er vigtigt, at alle borgere har adgang til domstolene, uanset deres økonomiske forhold. Som omtalt ovenfor under pkt. 1 er formålet med fri proces således at opnå en højere grad af reel lighed i de muligheder, som personer med forskellige økonomiske forhold har for at føre retssag.

Som også nævnt er det dog en vanskelig afvejning at fastsætte rimelige og retfærdige regler om fri proces. Indtægtsgrænserne for fri proces er ét blandt flere elementer, der *tilsammen* regulerer adgangen til fri proces.

Jeg mener i den forbindelse, at det er værd at hæfte sig ved, at fri proces udgør et supplement til retshjælpsforsikringen. Borgeren skal således i første omgang have dækket sine omkostninger ved sagen af forsikringen. Jeg hæfter mig i den forbindelse særligt ved, at brancheorganisationen Forsikring og Pension skønner, at ca. 93 pct. af befolkningen i 2014 var dækket af en indboforsikring. En meget stor andel af befolkningen er således dækket af en indboforsikring, der sædvanligvis indeholder retshjælpsdækning. Hertil kommer, at borgeren har mulighed for at få dækket de sagsomkostninger, der ikke kan holdes inden for retshjælpsforsikringens dækningsmaksimum, både før, under og efter sagen.

Hvis borgeren ikke har en retshjælpsforsikring, kan der meddeles fri proces, hvis betingelserne herfor er opfyldt, herunder de økonomiske betingelser. Med udgangspunkt i de tal, som Danmarks Statistik har bidraget med til besvarelsen, er det min opfattelse, at de nuværende indtægtsgrænser sikrer en bred dækning for fri proces. Det fremgår således af opgørel-

sen ovenfor, at samlet set over halvdelen af alle enlige og par i Danmark ikke overskrider indtægtsgrænserne for fri proces.

Dertil kommer, at der faktisk er mulighed for at meddele fri proces, selv om ansøgeren overskrider indtægtsgrænserne. Det kræver, at ansøgeren skønnes at have et ganske særligt behov for bistand, eller at sagens omkostninger skønnes at blive ekstraordinært store.

Det er på den baggrund min opfattelse, at den nuværende ordning for fri proces som helhed er fleksibel og sikrer en fornuftig dækningsgrad. Jeg finder derfor ikke, at der på nuværende tidspunkt er anledning til at foreslå ændringer af de gældende regler i retsplejeloven om fri proces.